

Єрофєєнко Л.В.,
Григорова А. О.
Харків, Україна

ПРАВО

(Трудове право та право соціального забезпечення.)

ПРОБЛЕМИ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ВІДНОСНО ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Актуальність зазначеної теми зумовлена наявністю численних проблем, пов'язаних із забезпеченням прав внутрішньо переміщеного населення в Україні через анексію Кримського півострова Російською Федерацією, а також проведення Операції Об'єднаних Сил на території Донецької та Луганської областей.

Відповідно до ст. 43 Конституції України кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. А держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності.

Опираючись на ЗУ «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» можна визначити статус таких осіб: «Внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.» [1].

Ст. 2 вищезазначеного Закону вказує на забезпечення гарантій дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, а саме «Україна вживає всіх можливих заходів, передбачених Конституцією та законами

України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, щодо запобігання виникненню передумов вимушеного внутрішнього переміщення осіб, захисту та дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, створення умов для добровільного повернення таких осіб до покинутого місця проживання або інтеграції за новим місцем проживання в Україні.» [1].

Стаття 7. ЗУ «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» вказує на забезпечення реалізації прав зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб на зайнятість, пенсійне забезпечення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування, соціальні послуги, освіту. Для взятої на облік внутрішньо переміщеної особи реалізація прав на зайнятість, пенсійне забезпечення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, на отримання соціальних послуг здійснюється відповідно до законодавства України.

Внутрішньо переміщена особа, яка звільнилася з роботи (припинила інший вид зайнятості), за відсутності документів, що підтверджують факт звільнення (припинення іншого виду зайнятості), періоди трудової діяльності та страхового стажу, реєструється як безробітна та отримує допомогу по безробіттю, соціальні та інші послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття відповідно до законодавства.

Внутрішньо переміщена особа, яка не звільнилася з роботи (не припинила інший вид зайнятості), у разі неможливості продовження роботи (іншого виду зайнятості) за попереднім місцем проживання для набуття статусу безробітного та отримання допомоги по безробіттю та соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття може припинити трудові відносини, надавши нотаріально посвідчену письмову заяву про припинення працівником трудових відносин з підтвердженням того, що ця заява таким громадянином надіслана роботодавцю

рекомендованим листом (з описом вкладеної до нього такої заяви). У разі припинення приймання поштових відправлень на/з території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення у зв'язку з обставинами, визначеними у статті 1 цього Закону, така заява подається до відповідного районного, міськрайонного, міського, районного у місті центру зайнятості за місцем проживання внутрішньо переміщеної особи.

Взята на облік внутрішньо переміщена особа, яка не має документів, необхідних для надання статусу безробітного, отримує статус безробітного без вимог, що застосовуються за звичайної процедури. До отримання документів та відомостей про періоди трудової діяльності, заробітну плату (дохід), страховий стаж допомога по безробіттю таким особам призначається у мінімальному розмірі, встановленому законодавством на випадок безробіття. [1].

Працевлаштування є необхідною умовою для того, щоб внутрішньо переміщені особи могли забезпечити собі достатній рівень життя після переміщення і досягти самодостатності.

Згідно статистичних даних, більшість переселенців населяють сьогодні найбільші міста України: Київ, Харків, Львів, Одеса [2]. Такий різкий рух населення з однієї частини країни в інші зумовив появлення багатьох нерозв'язаних питань щодо забезпечення відповідній категорії осіб прав та законних інтересів, зокрема в сфері трудового права.

Для того, щоб з'ясувати основні проблеми, з якими стикаються тимчасово переміщені особи, необхідно мати уявлення про те, в яких умовах вони перебувають на момент переселення.

Одним із викликів для внутрішньо переміщених осіб стає дискримінація, яка перешкоджає їхнім спробам знову вийти на ринок праці або отримати доступ до програм соціального захисту, в результаті чого і без відповідної підтримки, внутрішньо переміщені особи піддаються значному ризику довгострокового зубожіння і залежності від гуманітарної допомоги.

Відповідно до норм міжнародного права у Керівних принципах ООН з питання переміщення осіб всередині країни підтверджується, що внутрішньо

переміщені особи не підлягають дискримінації внаслідок їхнього переміщення при користуванні правом на вільний пошук можливостей для працевлаштування та участі в економічній діяльності [3].

Також цілком очевидною проблемою є перенасичення ринку праці пропозицією робочої сили. Тому слід звернути увагу на те, що частина внутрішньо переміщених осіб представляють такі професії, що не застосовуються поза тимчасово окупованих територій або попит на ці професії є значно меншим, ніж на «батьківщині» зазначених осіб.

Ринок праці для таких переселенців є достатньо вузьким, тому постає питання перепідготовки на нову спеціальність.

Спираючись на Наказ Міністерства соціальної політики та Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Порядку професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації зареєстрованих безробітних», перепідготовка осіб не гарантує надання їм робочих місць за новою спеціальністю [4].

Більш того, якщо особа пройшла перепідготовку в Центрі зайнятості та в результаті не працевлаштувалася за новою спеціальністю, вона повинна повернути державі кошти, використані для її перепідготовки, тому зазначений спосіб, на мій погляд, не є ефективним у випадку з внутрішньо переміщеними особами. В результаті, зазначені особи вимушені працевлаштовуватися та виконувати некваліфіковану роботу з мінімальним рівнем оплати праці.

До того ж, існують численні проблеми правового регулювання трудових відносин за участю переселенців.

Частина внутрішньо переміщених осіб не має можливості стати на облік Центру зайнятості та отримувати гарантовані державою виплати по безробіттю, оскільки формально знаходяться в трудових правовідносинах з підприємствами, установами, організаціями, які знаходяться на території, непідконтрольній українській державі, або ж не мають необхідних для цього документів.

Окрім цього, за відсутності довідки про заробітну плату з останнього місця роботи, яку більшість переселенців отримати просто не в змозі, виплати по безробіттю призначаються в мінімальному розмірі, встановленому законодавством України.

Таким чином, ситуація із реалізацією прав і свобод внутрішньо переміщених осіб у сфері трудового права станом на 2019 році в Україні залишається вкрай негативною, тому наявність проблем в галузі трудового права по відношенню до внутрішньо переміщених осіб не можна заперечувати. Але існування проблеми завжди зумовлює необхідність пошуку її вирішення.

Перш за все, одним із способів рішення є внесення змін в трудове законодавство України про зайнятість населення та закріплення права призначення виплат по безробіттю для осіб, які мають офіційну реєстрацію тимчасово переміщених осіб в мінімальні строки, які також необхідно встановити на законодавчому рівні. А також доречним буде встановлення на певний період на державних і комунальних підприємствах квот на робочі місця для вимушено переміщених осіб, запровадження конкретних заходів із захисту внутрішньо переміщених осіб проти дискримінації на ринку праці.

Література:

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 р. № 1706-VII.// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 1
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Керівні принципи з питань внутрішнього переміщення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/IDPersons/GPUkrainian.pdf>
4. Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rada.gov.ua/>.

Відомості про авторів:

1. Єрофеєнко Лариса Василівна, к.ю.н., доцент кафедри правового регулювання економіки Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця.

т. 0997176641, lerofeenko@ukr.net

2. Григорова Анастасія Олегівна, студентка 3 курсу Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця.

т. 0669781232, nastassiag17@gmail.com